

การพัฒนาการของ SMEs ญี่ปุ่น

รศ. หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง

I. ภาพรวมของการพัฒนา SMEs ญี่ปุ่น

รูปแบบธุรกิจ SMEs ได้มีแนวทางการพัฒนามาตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบันมีทั้ง ข้อจำกัด อุปสรรคและความสำเร็จ ซึ่งเราสามารถแบ่งการพัฒนาออกเป็นช่วงๆ ได้ดังนี้

1. ยุคเริ่มการก่อสร้างและฟื้นฟูหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2

หลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1945 สภาพแวดล้อมภายในประเทศที่วุ่นวาย ท่ามกลางซากปรักหักพัง ปัญหาต่าง ๆ ที่โรงงานต้องประสบคือ การขาดแคลนวัตถุดิบ อัตราเงินเฟ้อ การบริหารจัดการ การกระจายสินค้าไปยังที่ต่าง ๆ รวมถึงเงินทุนอันเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งถ้าเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ปัญหาต่าง ๆ ก็จะแก้ไขได้ค่อนข้างยาก ขณะนี้ธุรกิจขนาดใหญ่ ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะเงินทุนจะสามารถกู้เงินจากแหล่งสถาบันการเงินได้ง่ายกว่าธุรกิจขนาดเล็ก

หลังจากปี ค.ศ. 1945 ญี่ปุ่นได้พยายามที่จะช่วยให้ธุรกิจสามารถขับเคลื่อนไปได้ และได้ตระหนักเป็นอย่างดีว่า เศรษฐกิจสามารถขับเคลื่อนได้ต้องอาศัยธุรกิจ SMEs ที่ช่วยกระตุ้นให้ธุรกิจส่วนรวมเคลื่อนที่ได้ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1947 ญี่ปุ่นจึงได้ออกพระราชบัญญัติห้ามการผูกขาด (The Japanese Anti Monopoly Act) และกฎหมายมาตราต่าง ๆ ที่จะลดบทบาทอำนาจที่จะผูกขาดต่อธุรกิจขนาดใหญ่ นอกจากนั้น ในด้านการบริหารนั้น เป็นสิ่งสำคัญมาก โดยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการจัดระบบและพัฒนาเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1948 และเริ่มเห็นแนวทางที่ชัดเจนขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1952 โดยมีการกำหนดอัตราภาษีขึ้นมา ซึ่งภาษีดังกล่าวนี้นี้จะกลับมาช่วยพัฒนาระบบการเงินให้กับระบบการเงินของ SMEs ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

2. ช่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจระยะที่1(ค.ศ.1955-1962)

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเริ่มกลับฟื้นขึ้นมา เกือบจะเท่ากับสภาพก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เงินทุนต่าง ๆ เริ่มมีสภาพคล่องมากขึ้น การเจริญเติบโตในช่วงนี้ขยายตัว มากขึ้น กลุ่มธุรกิจ SMEs เริ่มก่อร่างสร้างตัวเข้าเป็นระบบอุตสาหกรรม ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิต ค่าจ้าง เทคโนโลยีและความสามารถทางการเงิน กลายเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ (KEIRETSU)

- มาตรการทางการเงินนั้นได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1956 มีกฎหมายที่สนับสนุนธุรกิจ SMEs เพื่อปรับปรุงการผลิต สามารถกู้ยืมเงินเพื่อจัดซื้อเครื่องจักรกลใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มกำลังการผลิต

- ในปี ค.ศ. 1957 ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ SMEs ขึ้นมาเพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรที่เป็น SMEs โดยเฉพาะการสนับสนุนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

- ในปี ค.ศ. 1960 ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์และอุตสาหกรรมเพื่อปรับปรุง

ระบบการบริหารจัดการให้กับธุรกิจขนาดเล็กให้ดีขึ้น

- ในปี ค.ศ. 1963 ได้มีกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยี และการบริหารการจัดการเพื่อให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ช่วงการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจระยะ2 (ค.ศ.1963-1972)

ในช่วงเวลานี้รัฐบาลได้ออกกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งเน้นในการเปิดตลาด เพื่อการติดต่อการค้ากับนักลงทุนต่างชาติ เป็นการสนับสนุน SMEs ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศชาติพร้อมกระนั้นได้พัฒนาโครงสร้างอุตสาหกรรม และเพิ่มความแข็งแกร่งในการแข่งขันกับต่างชาติ

กฎหมาย SMEs ในขณะนั้นได้มุ่งเน้นที่จะแก้ปัญหาและสนับสนุน SMEs ในด้านต่างๆ

- ก) พยายามแก้ไขข้อกำหนดต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนา SMEs
- ข) สนับสนุนให้ SMEs สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง
- ค) สนับสนุนให้เพิ่มความสามารถในการผลิตและการขาย
- ง) ปรับปรุงสภาพทางสังคมของลูกจ้างในระบบ SMEs

4. ช่วงเวลาที่เกิดเสถียรภาพ ปี ค.ศ. 1973-1984

เนื่องจากในช่วงระยะเวลานี้เกิดวิกฤติน้ำมันในปี ค.ศ.1973 ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อทั่วโลก รวมทั้งเศรษฐกิจญี่ปุ่น รัฐบาล ญี่ปุ่นได้ปรับเปลี่ยน นโยบายเศรษฐกิจจากการมุ่งเน้นการขยายตัว มาเป็นนโยบายสร้างความมั่นคงและทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ เป็นหลัก ดังนั้น มาตรการต่างๆ ที่ใช้กับ SMEs ในช่วงนี้ จึงเปลี่ยนทิศทางตามไปด้วย ความต้องการใน SMEs ช่วงระยะเวลานี้เน้นหนักไปด้านการพัฒนาบุคลากร อุตสาหกรรม เทคโนโลยีสื่อสาร (IT) รวมถึงการรวบรวมข้อมูลของ SMEs ต่าง ๆ ในญี่ปุ่น

5. ช่วงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและมาตรฐานอุตสาหกรรมในช่วงแรก (ค.ศ.1985-1999)

ในช่วงเวลานี้เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและมาตรการทางอุตสาหกรรม โดยได้แบ่งและกำหนดกลุ่มอุตสาหกรรมสำหรับ SMEs เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือกลุ่มธุรกิจให้ตรงจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเกิดฟองสบู่แตก ในปี ค.ศ. 1992 ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบปัญหาอย่างหนักโดยเฉพาะ SMEs ได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นกัน อัตราการปิดกิจการ และอัตราการว่างงาน อยู่ในอัตราที่สูงและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ.1995 รัฐบาลได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นโดยไม่ได้เจาะจงไปยังธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง

ในช่วงทศวรรษ 80 ถึง 90 สภาพแวดล้อมของ SMEs ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ธุรกิจที่เกิดขึ้นมาใหม่หลังจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจ คือ ธุรกิจเทคโนโลยีสื่อสาร (IT) ซึ่งธุรกิจในภาคธุรกิจของญี่ปุ่นต่างหันมาใส่ใจในทิศทางของ IT เพื่อเป็นการลดต้นทุนเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันและการควบคุมคุณภาพให้อยู่ในระดับสูง และการปรับปรุงการทำตลาด กฎหมายหลายฉบับที่ออกมาในช่วงนี้จะมุ่งเน้นให้ SMEs แข็งแกร่งมากขึ้น เพื่อให้สามารถอยู่ได้ท่ามกลาง กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

6. ช่วงการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่ 2 (ค.ศ.2000)

ในช่วงเวลานี้รัฐบาลญี่ปุ่นได้ปรับเปลี่ยนการพัฒนานโยบายเดิมของ SMEs ซึ่งเดิมจะมุ่งเน้นที่ให้ SMEs มีขนาดเล็ก มีจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็น SMEs แบบเก่าที่ไม่มีเทคโนโลยีสูงมากนัก ไม่มีความแตกต่างในสินค้า โดยในยุคลหลังปี ค.ศ. 2000 นั้น เทคโนโลยีด้าน IT มีส่วนสำคัญมากในการพัฒนารูปแบบทางธุรกิจ ในอุตสาหกรรมเดียวกันแต่มีสินค้าและบริการหลากหลายมาก

ยิ่งขึ้น และจะพยายามในการส่งเสริมให้เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าแบบ Mass Product ให้เปลี่ยนเป็นการผลิตที่ไม่มากนัก แต่มีสินค้าหลากหลาย และแตกต่าง ในสายตาผู้บริโภค(Differentiate Product) ซึ่งจะเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางธุรกิจทุกประเภท เพราะว่าในยุคนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในทางธุรกิจ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว SMEs จึงจำเป็นจะต้องปรับตัวให้รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นสูง

นโยบายของ SMEs ในแนวใหม่นั้นจะมุ่งเน้นดังนี้

1) สนับสนุนธุรกิจที่มีแนวความคิดใหม่ ๆ และธุรกิจใหม่ ๆ ให้ได้กำเนิดในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลญี่ปุ่นได้มุ่งเน้นให้ SMEs นั้นสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง มีนวัตกรรมทางความคิดใหม่ ๆ และกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการพัฒนาสินค้า ตลอดจนวิธีการขาย การบริการ รวมไปถึงต้องมีการควบคุมอัตราการเสี่ยงธุรกรรมต่าง ๆ การจัดซื้อ การบริหารเงินทุน ซึ่งมีความสำคัญมากในการผลักดันให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

2) การเสริมความเข้มแข็งให้กับ SMEs โดยเน้นทางด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแต่เดิมธุรกิจ SMEs นั้นเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ต้องเผชิญกับปัญหาในการจัดซื้อจากภายนอก ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มุ่งที่จะเสริมความแข็งแกร่ง การจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวกับการบริหาร โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้ธุรกิจนั้น ๆ ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ โดยมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูล การวางแผน รวมถึงบุคลากรที่จะใช้ทำงานต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องมีฐานความรู้ในแนวทางเพื่อทำงานได้คล่องตัว

3) การนำเสนอตาข่ายแห่งความปลอดภัย ถึงแม้ว่า SMEs จะต้องพยายามหาทางช่วยตนเองในการดำเนินธุรกิจ แต่แท้จริงแล้ว SMEs มีโอกาสที่จะไปพบเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนได้ ซึ่งบางครั้ง SMEs รายย่อยจะไม่สามารถผ่านพ้นไปได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้า การประสบปัญหาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดฟองตลาดอย่างกะทันหันอันเนื่องมาจาก

หน่วยงานใหญ่ ๆ อื่น ๆ ซึ่งจะทำให้ SMEs จะต้องได้รับผลกระทบ การล่มสลายของระบบ Chain-Reaction ซึ่งได้รับผลกระทบจากกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่

ดังนั้นมาตรการเสริมสร้างการลงทุนระยะยาวที่ยับยั้งการล่มสลายของ Chain-Reaction รัฐบาลจึงได้เร่งสร้างบทบาท ในการฟื้นฟูสภาพนิติบุคคลภายใต้กฎหมายล้มละลาย

ตารางประวัติกฎหมาย SMEs

กฎหมายเดิม SMEs 1.นโยบายทางความคิด:เป้าหมาย - การกำหนดความสามารถในการผลิตของ SMEs กับ LE (Large Enterprise)	กฎหมาย SMEs ใหม่ 1.นโยบายทางความคิด: เป้าหมาย - การพัฒนาและการเจริญเติบโตของ SMEs ที่มีอิสระมากขึ้น - การก่อตั้งธุรกิจใหม่ - การสนับสนุนในการแข่งขันทางการตลาด - การเพิ่มความดึงดูดในโอกาสการทำงาน - การทำให้เศรษฐกิจภูมิภาคมีชีวิตชีวา
---	---

2.นโยบายของระบบ SMEs - ปรับปรุงยกฐานะโครงสร้าง SMEs โดยการปรับปรุงการผลิต	2.นโยบายของระบบ SMEs - ให้ความช่วยเหลือตนเองเพื่อการคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ - สนับสนุนให้เกิดการวิจัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3.การจัดการ - จัดให้มีการร่วมมือกันระหว่าง SMEs - จัดการให้มีการปฏิบัติการร่วมกัน	3.การจัดการ - สนับสนุนให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ - สนับสนุนให้เกิดการวิจัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4.การปรับปรุงข้อเสียเปรียบในการค้า - การป้องกันการแข่งขันที่มากเกินไป - การติดต่อทำการค้ากับผู้รับเหมารายย่อย - การจัดซื้อจัดจ้างกับทางรัฐบาล - การสนับสนุนการส่งออก - การร่วมมือกันในการนำสินค้าเข้า	4.การเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับการบริหารจัดการ - การบริหารทรัพยากรให้เกิดความเชื่อมั่น ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ เทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์ - การทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่าง SMEs - นโยบายที่เกี่ยวกับผู้ใช้งาน - การจัดซื้อจัดจ้างจากภาครัฐ
5.มาตรการทางการเงินและภาษี - จัดการให้เกิดความคล่องตัวในการกู้ยืมเงิน	5.มาตรการทางการเงินและภาษี - จัดให้มีการกู้เงินง่ายและสะดวกขึ้น - เพิ่มเงินลงทุนให้กับธุรกิจที่จะมากู้ยืม รวมทั้งจัดเก็บภาษีให้เหมาะสม

ผลของกฎหมายเดิมต่อ SMEs

อุตสาหกรรม	เงินลงทุน (ล้านบาท)	จำนวน พนักงาน (คน)
โรงงาน	100 – 300	น้อยกว่า 300
ธุรกิจขายส่ง	น้อยกว่า 30	น้อยกว่า 100
ธุรกิจค้าปลีกและบริการ	น้อยกว่า 10	น้อยกว่า 50

ผลของกฎหมายใหม่ต่อ SMEs

อุตสาหกรรม	เงินลงทุน (ล้านบาท)	จำนวน พนักงาน (คน)
โรงงาน	น้อยกว่า 300	น้อยกว่า 300
ธุรกิจขายส่ง	น้อยกว่า 100	น้อยกว่า 100
ธุรกิจค้าปลีก	น้อยกว่า 50	น้อยกว่า 50
บริการ		น้อยกว่า 100

ลักษณะ SMEs ของญี่ปุ่นแบ่งตามประเภทการลงทุน

ประเภทการลงทุน	จำนวนการจ้างงาน (คน)	เงินทุน
- อุตสาหกรรม	< 300	ทุนจดทะเบียน < 100 ล้านบาท
- คำสั่ง	< 100	ทุนจดทะเบียน < 30 ล้านบาท
- ค้าปลีกและบริการ	< 50	ทุนจดทะเบียน < 10 ล้านบาท

II บทบาทของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อ SMES ของญี่ปุ่น

รัฐบาลญี่ปุ่นให้การสนับสนุน SMEs ทางด้านการเงินและสินเชื่อดังนี้

1. การให้ความสะดวกในการจัดหาแหล่งเงินทุนให้ SMEs โดยมีแหล่งเงินทุนจากเงิน 3 แหล่ง คือ

- Japan Finance Corporation
- National Life Finance Corporation
- Shoko Chukin Bank

ทั้ง 3 แหล่งเงินทุนให้เงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำแก่ลูกค้า SMEs โดยไม่ให้เศรษฐกิจในภาพรวมกระทบกระเทือน นโยบายทางการเงิน 3 แหล่งเงินทุนนี้จะใช้ในเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อกระตุ้น SMEs ต่าง ๆ ดังนี้

ก. Japan Finance Corporation for Small and Medium Enterprise (JASME) สถาบันนี้ก่อตั้งเมื่อราวปี ค.ศ. 1953 โดยเงินทุนเป็นของรัฐบาลทั้งหมด โดยสนับสนุนเป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงินเอกชนอื่น ๆ ที่ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยคงที่ระยะยาวให้แก่ SMEs โดย SMEs ต้องการที่จะส่งเสริมโครงการของตนเองให้อยู่รอดโดยเฉพาะทางการเงิน ในตลาด ขณะที่สถาบันการเงินเอกชนมีความต้องการปล่อยกู้ แต่ต้องมีการค้ำประกันเงินกู้จากหน่วยงานรัฐบาล

ข. National Life Finance Corporation (NLFC) ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1949 มีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับสุขภาพของสาธารณชน

ค. Shoko Chukin Bank ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1936 จัดตั้งเพื่อจุดประสงค์ในการให้บริการทางการเงิน เป็นสถาบันการเงินที่ให้การสนับสนุน SMEs

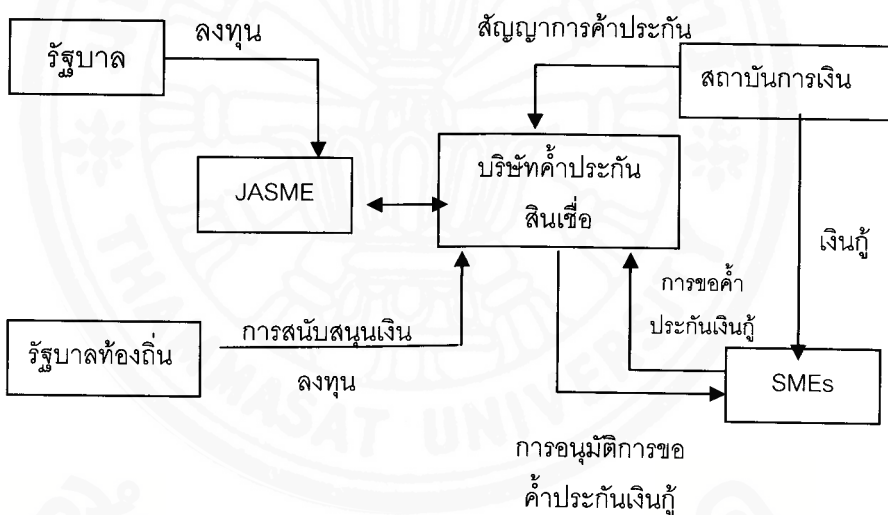
2. บทบาทของ Credit Supplementation (การสนับสนุนสินเชื่อ)

การสนับสนุนสินเชื่อ มีจุดมุ่งหมายในการเสริมความปลอดภัย มั่นคงต่อฐานะทางการเงินโดยการรับประกันเครดิตการกู้เงินจากสถาบันการเงินที่เป็นที่ยอมรับ

a) Credit Guarantee Corporations ผ่านสถาบันการเงินทั้งหมด 12 แห่ง ทั่วประเทศญี่ปุ่น หน่วยงานนี้ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1953 มีจุดมุ่งหมายในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเป็นไปได้ง่าย ไม่ติดขัด

b) Japan Finance Corporation for SMEs Credit Insurance Work (JASME) เป็นการสนับสนุนการกู้เงินให้ง่าย สะดวกในการดำเนินการธุรกิจของ SMEs

การแสดงขั้นตอนการขอสนับสนุนการกู้เงินของ SMEs

3.นโยบายการสนับสนุนธุรกิจใหม่ๆ ของ SMEs

รัฐบาลสนับสนุน SMEs ใหม่ ๆ โดยการสนับสนุนทางการเงิน โดยคิด อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ และการลดภาษีพิเศษแก่ SMEs ที่มีการจัดการแผนการ ธุรกิจ (Business Plan) เป็นอย่างดี ซึ่งธุรกิจดังกล่าวจะต้องมีการศึกษาวิจัยใน เชิงพาณิชย์มาเป็นอย่างดีแล้ว โดยการสนับสนุน SMEs นั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1) SMEs Venture Business Support Center เป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนระดับภูมิภาค ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 แห่ง กระจายทั่วประเทศญี่ปุ่น มีเจ้าหน้าที่กำหนดแผน ให้คำปรึกษาด้านการเงิน การจัดการ การตลาด ด้านกฎหมาย ด้านเทคนิค โดยจะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญให้คำปรึกษาช่วยเหลือ และในบางกรณีถ้าเป็นบริษัทที่ใหญ่ และมีความซับซ้อนทางเทคนิคสูง ทางสถาบันจะส่งคนไปประจำบริษัทนั้นๆ เพื่อช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการให้การอบรม สัมมนาในเชิงธุรกิจในรูปแบบต่างๆ

2) Prefectural SMEs Support Center เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนระดับจังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด 59 แห่ง กระจายอยู่ตามจังหวัดใหญ่ๆ มีการกิจหลักในการประสานงานกับภาครัฐในระดับจังหวัดกับระดับประเทศ ครอบคลุมถึงข้อมูลต่างๆ เทคโนโลยี การจัดการ การฝึกอบรมพนักงานจากเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละสาขา รวมถึงข้อมูลในการซื้อขาย และสถานการณ์การค้าต่างๆ

3) Regional SMEs Support Center เป็นหน่วยงานที่อยู่ในระดับท้องถิ่น มีกระจายอยู่ 259 แห่งทั่วประเทศ มีหน้าที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษา การเริ่มทำธุรกิจทางกฎหมาย การคำนวณภาษี ข้อมูลทางการค้าต่างๆ แนวโน้มทางธุรกิจ การตลาด

หน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานทั้ง 3 นี้ คือ SMRJ (Organization for small & Medium Enterprises and Regional Innovation, Japan) เป็นการบริการแบบ One-stop Services ติดต่อกับ SMRJ เพียงแห่งเดียว SMRJ ก็จะประสานงานให้กับหน่วยงานย่อยทั้ง 3 ได้ทันที โดย SMRJ รับหน้าที่ที่จะจัดงานแสดงส่งเสริมสินค้า (Promote Event) ต่างๆ ทั่วประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้ค้ากับลูกค้าได้พบปะกัน เพื่อจะได้สร้างโอกาสทางธุรกิจซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น SMRJ ได้สนับสนุนเกี่ยวกับการทำวิจัย คิดค้น สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ตลอดเวลา และค้นหาตลาดใหม่ๆ ให้กับ SMEs ด้วย และใน

ระยะหลังนี้ SMRJ ได้เน้นหนักในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ Information Technology มาใช้งาน มีการแนะนำ ฝึกอบรม จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปให้คำปรึกษา มีการให้กู้ยืมเงินเพื่อจัดหาระบบ IT นี้ให้ทั่วทุกภูมิภาคทุกจังหวัด

IV. บทบาทของการลงทุนญี่ปุ่นที่มีผลต่อ SMEs ไทย

1. ภาพรวมการลงทุนของญี่ปุ่นในไทย

ญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 เป็นต้นมา โดยลงทุนในประเทศไทยเป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เพราะประเทศไทยมีแรงงานที่มีฝีมือและค่าจ้างต่ำ ธุรกิจที่มาลงทุนส่วนใหญ่เป็นพวกธุรกิจเสื้อผ้า เคมี เหล็ก โดย ณ เวลานั้นญี่ปุ่นได้ให้น้ำหนักในการลงทุนที่เสื้อผ้าเป็นจำนวนมาก แต่ในช่วงระยะหลัง ๆ ญี่ปุ่นได้เน้นหนักการลงทุนในธุรกิจก่อสร้าง อุตสาหกรรม ยานยนต์

ในช่วงปี ค.ศ.1985 ญี่ปุ่นประสบกับวิกฤตการณ์ทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่มีค่า จึงเป็นสาเหตุให้ SMEs ของญี่ปุ่นประสบปัญหาด้านการจัดการ ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้สนับสนุนให้มีการลงทุนในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โดยในปี ค.ศ.1986 ญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มมากขึ้นถึง 3 เท่า และได้แซงหน้าขึ้นเป็นอันดับ 1 มากกว่าสหรัฐอเมริกา โดยลักษณะการลงทุนของญี่ปุ่นที่มาลงทุนในประเทศไทยหลังปี 1986 เป็นดังนี้

- 1) นักลงทุนของญี่ปุ่นที่มาลงทุนจะเป็น SMEs ที่มีขนาดเล็ก กลาง
- 2) นักลงทุนญี่ปุ่นที่เคยเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้ ขยายธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ
- 3) นักลงทุนญี่ปุ่นเริ่มใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิต เพื่อการส่งออก ซึ่งรูปแบบนี้เปลี่ยนแปลงไปจากทศวรรษ 70

4) นักลงทุนญี่ปุ่นไม่ลงทุนเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ แต่เริ่มจะขยายออกไปตามจังหวัดอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ ลำพูน

5) นักลงทุนญี่ปุ่นเริ่มหาผู้ร่วมลงทุนกับคนในพื้นที่

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา สถิติการลงทุนของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นมากมาย จากสถิติตั้งแต่ปี ค.ศ.1960-1984 มีชาวญี่ปุ่นมาลงทุนทั้งหมด 178 โครงการ มีมูลค่าประมาณ 4,460 ล้านบาท แต่ในปี 1986 เพียงปีเดียวเท่านั้นมีมูลค่าการลงทุนสูงถึง 6,593 ล้านบาท ซึ่งมากกว่าตลอด 25 ปีที่ผ่านมา สิ่งหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังพบว่าชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นมีความรู้สึกสะดวกสบายกับนโยบายของไทยที่สนับสนุนให้ญี่ปุ่นมาลงทุนในประเทศไทย มีความสะดวกสบายทั้งที่อยู่และการใช้ชีวิต อีกประการหนึ่งคือ การที่ประเทศไทยมีค่าจ้างแรงงานถูกกว่าประเทศที่ใกล้เคียงกัน เช่น สิงคโปร์ ในขณะนั้นมีค่าจ้างแรงงานเป็น 2 เท่าของแรงงานไทย และมาเลเซียมีค่าจ้างแรงงานเป็น 1.5 เท่าของค่าจ้างคนไทย

2.ผลได้ของไทยจากการลงทุนของญี่ปุ่น

1) ภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมขยายตัว เนื่องจากมีเงินทุนจำนวนมากไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอุตสาหกรรม ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักร อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเคมี ซึ่งเดิมประเทศไทยมีรายได้หลักจากผลิตภัณฑ์ทางด้านการเกษตร

2) การส่งออกของประเทศไทยเริ่มสูงมากขึ้น อันเนื่องมาจากสินค้าที่ผลิตขึ้นมากในประเทศไทย ได้ส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ โดยสินค้าญี่ปุ่นที่ส่งออกจากประเทศไทยคิดเป็น 21.5% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด (ในปี ค.ศ.1991) ซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณ 156,000 ล้านบาท จากมูลค่ารวม 725,000 ล้านบาท

3) การสร้างงาน คนไทยได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนของญี่ปุ่นโดยตรง ตำแหน่งงานและการจ้างงานเป็นจำนวนมาก งบประมาณ 225,000 คน ในปี ค.ศ.1991 ได้ถูกว่าจ้างให้ทำงานในอุตสาหกรรมต่างๆ

4) การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในประเทศไทยในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตอยู่มากมาย หลากหลายสาขา คนไทยจึงได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้จากของจริง ที่อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม แต่เทคโนโลยีเหล่านั้นล้วนมีลิขสิทธิ์และมีมูลค่ามหาศาลที่จะจัดซื้อ มาใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรมของไทย ทำให้เกิดอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมของคนไทยในการใช้เทคโนโลยีของญี่ปุ่น

3. ผลเสียของไทยจากการลงทุนของญี่ปุ่น

1) การนำระบบอุตสาหกรรมใหม่เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งจากเดิมประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่เมื่อประเทศเริ่มมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมใหม่ NICS (Newly Industrialized Countries) คนไทยในชนบท จากเดิมเป็นกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เริ่มมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบอุตสาหกรรมใหม่ หรือเกษตรอุตสาหกรรม ทั้งที่ไทยยังไม่สามารถเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้อย่างเต็มตัว แต่ผลกระทบตามมาก็คือ ในเมืองหลักและบริเวณรอบข้าง การจราจรจะติดขัดมาก โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด

2) การกระจายรายได้ของประชากรเริ่มเกิดช่องว่างขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากในตัวเมือง หรือในสถานที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมลงไปในพื้นที่นั้นๆ จะทำให้ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ มีรายได้ดีขึ้น แต่ในพื้นที่ที่ห่างไกล ขาวสวน ขาวนา จะไม่ได้มีรายได้ดีเหมือนกลุ่มคนในเมือง จึงทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมที่กว้างมากขึ้น ระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มเกษตรกร

3) การถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยคาดว่าจะได้รับ แต่ใน

ความเป็นจริงแล้วเทคโนโลยีขั้นสูงของญี่ปุ่นไม่ได้ถูกถ่ายทอดให้กับคนไทยอย่างลึกซึ้งและมากมาย เมื่อเปรียบเทียบกับจีน ได้หัววัน และฮ่องกง จะมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มากกว่า ดังนั้น เทคโนโลยีขั้นสูงจึงไม่ได้ตกอยู่กับวิศวกร หรือผู้เชี่ยวชาญในเมืองไทยมากนัก แต่สิ่งที่ถ่ายทอดให้จะอยู่ในองค์ความรู้ที่ใช้ในการดูแลเครื่องจักร ซ่อมบำรุง เพื่อให้ขั้นตอนการผลิตดำเนินการไปด้วยดีเท่านั้น ประกอบกับนโยบายของบริษัทญี่ปุ่นจากบริษัทแม่ที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการให้ความลับทางเทคนิคถ่ายทอดไปให้บุคคลอื่นๆ

4) การขาดดุลทางการค้า ในช่วงแรกคือ ปี ค.ศ.1988 การส่งออกของญี่ปุ่นที่มีฐานการผลิตในประเทศไทย มีมูลค่าสูงขึ้นมาก แต่เมื่อดูในรายละเอียดแล้ว ผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกนั้นเป็นสินค้าที่ใช้ทรัพยากรของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็คือ ญี่ปุ่นได้นำเอาทรัพยากรธรรมชาติของไทยส่งออกไปยังต่างประเทศ ดังเช่น เพอร์นิเจอร์ไม้ อาหาร สิ่งทอ พลาสติก มูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ส่งออกมีค่าไม่มากนัก ส่วนผลิตภัณฑ์ทางด้านอุปกรณ์ไฟฟ้ายังมีไม่ค่อยมาก แต่การนำเข้าสินค้าจะเป็นพวกเครื่องมืออุตสาหกรรม ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้า ซึ่งมีมูลค่าค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงส่งผลให้เกิดการค้าขาดดุล โดยในปี ค.ศ.1992 ไทยเสียดุลการค้าถึง 157,000 ล้านบาท

5) SMEs ของไทยอยู่ในภาวะที่ต้องแข่งขันเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยขยายตัว ทำให้บุคลากรที่มีคุณภาพถูกบริษัทญี่ปุ่นจ้างงานไป โดยเพิ่มค่าจ้างให้อัตราที่สูง ดังนั้น ต้นทุนในการจัดหาบุคลากรของ SMEs ไทยจึงพุ่งสูงขึ้น

6) สภาพสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมทรามลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นฝุ่นที่อยู่ในอากาศ น้ำทิ้งที่มีสารเคมีเจือปน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลเสียโดยตรงต่อคนไทย

4. ผลได้ของญี่ปุ่นจากการลงทุนในไทย

1) ในช่วงระยะเวลา ปี ค.ศ.1985 นั้น SMEs ของญี่ปุ่นอยู่ในฐานะที่ยากลำบากจากการที่ค่าเงินเยนแข็งค่าขึ้น ดังนั้นเมื่อ SMEs ของญี่ปุ่นได้ย้ายฐานการผลิตมาลงทุนในประเทศไทย จึงช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมหาศาล ทำให้ SMEs ของญี่ปุ่นอยู่ในสถานการณ์ที่ดีขึ้น

2) มีการศึกษาและทำวิจัยผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากฐานการผลิตย้ายมาอยู่ในประเทศไทยแล้ว บริษัทแม่ที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นจึงมีเวลาได้มุ่งเน้นคิดหาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อ ปรับปรุงคุณภาพของสินค้ามากขึ้น

3) เป็นการช่วยลดผลกระทบข้อจำกัดทางการค้า เนื่องจากผลิตภัณฑ์ สินค้าส่งออกโดยตรงจากประเทศไทยไปสู่ประเทศอื่นๆ ดังนั้น ญี่ปุ่นจึงไม่กระทบกระทั่งกับประเทศคู่ค้าโดยตรง

4) ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับประเทศไทย โดยมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ดูแลการค้าจำนวนมากมาย ซึ่งพบว่ามากที่สุดในโลกที่มีเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นเข้ามาดูแลการค้าในต่างประเทศ นอกจากนี้ความสัมพันธ์กับประเทศใกล้เคียงประชากรไทยได้รับผลดีไปด้วย โดยมีการขยายการลงทุนต่อไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีน

ในปี ค.ศ.1991 การลงทุนของญี่ปุ่นเริ่มชะลอตัวลง โดยในปี 1991 การลงทุนลดลง 37.9% และ 4 เดือนแรกของปี 1992 อัตราการลงทุนได้ลดลงถึง 46.3% ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก

1) เกิดภาวะฟองสบู่แตกที่ญี่ปุ่น ทำให้การลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศลดลงเป็นอย่างมาก

2) เกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย ทำให้สถานการณ์ในต่างประเทศเริ่มไม่มั่นคง มีอัตราเสี่ยงหลายๆ ปัจจัยเพิ่มสูงขึ้น

3) เกิดการปฏิวัติในประเทศไทยในปี ค.ศ.1991 ทำให้สถานการณ์ความมั่นคงในประเทศเริ่มลดลง เกิดความไม่แน่นอน และไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง

4) โครงสร้างพื้นฐานของไทยไม่เพียงพอ และขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญทั้งช่างเทคนิค และวิศวกร อีกทั้งค่าจ้างแรงงานได้สูงขึ้นมาก

5) ในช่วงต้นทศวรรษ 90 นี้ ประเทศอื่นๆ เช่น จีน เวียดนาม มาเลเซีย เป็นที่ดึงดูดมากกว่าที่จะมาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งมีความพร้อมในหลายๆ ด้านมากกว่า โดยเฉพาะจีน เป็นตลาดที่ญี่ปุ่นเน้นและให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นตลาดที่ใหญ่มาก อีกทั้งราคาที่ดิน ค่าจ้างแรงงาน มีราคาถูกกว่าไทยมาก นักลงทุนญี่ปุ่นจึงเบนทิศทางไปลงทุนในจีนแทน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในไทยช่วง ค.ศ.1986 นั้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ดังนี้

1) เปลี่ยนแปลงจากประเทศที่นำเข้าเป็นหลัก ประเทศที่มีการส่งออกซึ่งเป็นตัวผลักดันระบบเศรษฐกิจ

2) เปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรม เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมยานยนต์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ จากชนบทเป็นสภาพสังคมเมืองมากขึ้น

3) พัฒนารูปแบบอุตสาหกรรมในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาบุคลากร โดยมีการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน มีการควบคุมคุณภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้วงการอุตสาหกรรมมีมาตรฐานการผลิตสูงขึ้น มีการรับเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นในบางเรื่อง โดยเฉพาะในระดับช่างเทคนิค วิศวกร ที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิต

4) มีการกระจายความเจริญออกสู่ชนบท ที่ไม่กระจุกตัวอยู่แต่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่ได้กระจายไปยังจังหวัดอยุธยา สระบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ ลำพูน ทำให้ท้องถิ่นในจังหวัดดังกล่าวมีความเจริญตามไปด้วย

5) ช่วยประชาสัมพันธ์ประเทศไทย ทำให้ประเทศอื่นๆ ให้ความสนใจที่จะขยายฐานการผลิตมาสู่ประเทศไทย นอกเหนือจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยเป็นกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่

Reference

1. http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/index.html
2. <http://www.actetsme.org/japa/jappol.htm>
3. <http://j-net21.smrj.go.jp/>
4. ไทย-ญี่ปุ่นศึกษา. ฉบับเดือนสิงหาคม 2537, "On Japanese Investment in Thailand" Zhu Zhenming, Associated Professor of Yunnan Institute of Southeast Asian Studies, China.
5. ไทย-ญี่ปุ่นศึกษา. ฉบับเดือนสิงหาคม 2537, "What Thailand Has Gained and Lost from Japanese Investment" Liu Xiaodong, Institute of Southeast Asian Studies, China.
6. "ระบบการเงินเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม" อ.นฤดี สุนทรสิงห์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
7. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2546 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
8. แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย(พ.ศ. 2545-2549) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
9. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับเดือน สิงหาคม 2547 "นโยบายส่งเสริมการลงทุนของญี่ปุ่น "